

Grażyna Lewandowicz-Nosal
Instytut Książki i Czytelnictwa
Biblioteka Narodowa

Badania czytelnictwa dzieci i młodzieży w latach 90. XX wieku

Przegląd publikacji

Badania czytelnictwa dzieci mają w Polsce długą tradycję i sięgają lat 70-80. XIX wieku. Zapoczątkowała je Maria Ilnicka rubryką oceny książek dla dzieci w *Bluszczu*, następnie pedagogzy zgromadzeni wokół *Przeglądu Powszechnego*. Na łamach tego pisma Aniela Szycówna przeprowadziła w latach 1891-1895 pierwszą próbę przeglądu zainteresowań czytelniczych dzieci i młodzieży w wieku 8-17 lat.

Lata XX-lecia międzywojennego przyniosły dalszy rozwój prac nad czytelnictwem. Na szczególną uwagę zasługują prace Heleny Radlińskiej, Marii Gutry, Barbary Groszlikowej, Kazimierza Królikowskiego, Marii Potworowskiej-Dmochowskiej. Już wówczas toczył się spór o najlepszą metodę badań. Potworowska-Dmochowska wskazywała na zalety przeprowadzenia ankiety w szkole, Gutry i Groszlikowa - na analizę czytelnictwa w bibliotekach publicznych.

Pierwsze badania po II wojnie podjęto już jesienią 1945 r. i kontynuowano je w latach 1948-1950 m.in. w Państwowym Instytucie Książki. Lata 60. i 70. ubiegłego wieku można uznać za "złote lata" badań nad czytelnictwem dzieci i młodzieży. To wówczas powstają fundamentalne prace przede wszystkim Anny Przeclawskiej, a także Tadeusza Parnowskiego, Wojciecha Goriszowskiego, Anieli Mikuckiej czy Stanisława Bortnowskiego. Ludmiła Pęska podejmuje badania nad czytelnictwem dzieci specjalnej troski, a Joanna Papużyńska nad czytelnictwem prasy i czasopism. Koncepcje i metody badawcze wykorzystują doświadczenia przede wszystkim psychologii, socjologii, pedagogiki. Dzięki temu czytelnictwo jest ukazywane w szerokim kontekście społecznym.

Lata 90. XX wieku i pierwsze XXI przynoszą kolejne próby sondaży tego zjawiska. Na łamach prasy i w wydawnictwach zbiorowych ukazało się ponad 30 relacji z różnych przedsięwzięć zmierzających do ustalenia zainteresowań i wyborów czytelniczych, częstotliwości kontaktów z książką, miejsca czytania wśród innych sposobów spędzania wolnego czasu, dostępu do książki (bibliografia w załączeniu).

Charakteryzując zebrany materiał należy przede wszystkim powiedzieć, że cechuje go głównie przyczynkowość, duże rozproszenie i działania jednostkowe poszczególnych osób oraz wybitnie użytkowy charakter. Podejmowane były badania na własny użytek - konkretnej szkoły, biblioteki; aktywni na tym polu byli zwłaszcza bibliotekarze. Lata 90. nie przyniosły ogólnopolskich badań czytelnictwa dzieci, rozumianych jako grupa wiekowa do 16 roku życia. Dopiero w ubiegłym roku zrealizowano w Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej ogólnopolskie badania czytelnictwa uczniów III klas gimnazjów. Pozostałe prace mają ograniczony środowiskowy charakter do: jednej, kilku, kilkunastu szkół, bibliotek, do czytelnictwa płci bądź wybranych grup wiekowych. Forma, jaką posługiwały się osoby przeprowadzające badania, to najczęściej ankieta, rzadziej wywiad, analiza kart bibliotecznych czy innych materiałów. Wśród charakterystycznych cech czytelnictwa tej grupy wymieniano przede wszystkim szybko zmienność zainteresowań związaną z rozwojem psychofizycznym i dwutorowość aktu lektury, podlegającego z jednej strony przymusowi szkolnemu, z drugiej będącą wynikiem realizacji własnych zainteresowań. Próbowano się dowiedzieć, co młodzi cenią sobie w książkach - tu okazywało się, że najbardziej ceniona jest wartka akcja, postać bohatera, z którym można się utożsamiać, humor i dobre zakończenie. Część badaczy próbowała odpowiedzieć na pytanie, dlaczego nie czytają. Wskazywano głównie takie czynniki, jak: obciążenia w szkole, brak tradycji rodzinnych, praca w gospodarstwie (dotyczy to przede wszystkim dzieci wiejskich), upodobanie do wideo, komputera, zaniedbania w klasach I-III, a więc na początkowym etapie nauki, kurczący się dostęp do bibliotek, nowości wydawniczych. Inną przyczyną są trudności wynikające z wad wzroku bądź dysleksji. Pojawiły się też głosy stwierdzające, że dzieci mają prawo do nieczytania, samo czytanie przestało być atrakcyjnym sposobem spędzania wolnego czasu, a książka podstawowym źródłem wiedzy o świecie.

Na negatywną postawę wobec książki wpływa też świat, w którym żyje dziecko, powiększa się stan dóbr kulturalnych - telewizja, wideo, komputer, dostęp do Internetu. Dziecko mając kontakt z obrazem od

najmłodszych lat, coraz szybciej wkracza w obszar treści kultury adresowany do dorosłych.

Wśród społecznych przyczyn nieczytania wskazywano także na nierówne szanse w dostępie do książki w środowiskach zwłaszcza wiejskich, brak księgarń, słabo zaopatrzone biblioteki szkolne w chwili, gdy szeroka oferta rynku wydawniczego pozwala na utrwalanie pozytywnej postawy wobec książki i czytania.

Czynniki różnicujące poziom czytania pozostają stale te same. Przede wszystkim jest to płeć (dziewczęta czytają więcej), wiek (młodszy czytają więcej), środowisko zamieszkania, poziom wykształcenia rodziców, który określa funkcjonowanie dziecka w kulturze. Czynniki kształtujące zachowania czytelnicze to przede wszystkim dom rodzinny i środowisko rówieśników, coraz większą rolę odgrywa rynek reklamy.

Sondażom podlegały motywy czytania i towarzyszące mu emocje. Wśród motywów wymieniano relaks i odpoczynek, rozrywkę, kompensację, spędzanie wolnego czasu, walory poznawcze i informacyjne.

Najczęściej przedmiotem analiz były wybory i preferencje dzieci. "Co czytają?" - to najczęściej stawiane pytanie. Zaowocowało ono między innymi cyklem artykułów Danuty Świerczyńskiej-Jelonek publikowanych w latach 1991-2001 na łamach *Guliwera*. Materiał zbierany za pomocą ankiet, analizy kart czytelniczych, rozmów z dziećmi i bibliotekarzami charakteryzował czytelnictwo w podziale na grupy wiekowe. Pytano o najpoczytniejsze tytuły i autorów, próbowano ustalić, jakie książki zasługują na miano czytelniczych bestsellerów, a którym należy się miano bubli. Na uwagę zasługuje stała niechęć do lektur szkolnych, które zdaniem badanych, odznaczają się niezrozumiałą tematyką, odległą od doświadczeń i przeżyć młodych ludzi, są smutne i nic w nich się nie dzieje. Dane, którymi posługiwała się autorka, pochodziły głównie z terenu województwa mazowieckiego.

Badania zainteresowań czytelniczych dzieci do 15 lat ze szczególnym uwzględnieniem środowiska wiejskiego prowadziła w dawnym województwie kieleckim Małgorzata Grodzicka, mamy także relacje z dawnych województw koszalińskiego i gdańskiego. Są to badania prowadzone przez bibliotekarzy w bibliotekach publicznych. Skromniej prezentują się badania prowadzone w szkołach. Tu na uwagę zasługuje plebiscyt zorganizowany przez Krakowski Oddział TNBSP w podstawówkach i gimnazjach regionu krakowskiego. Plebiscyt objął największą liczbę osób - ponad 6300 w klasach IV-VI i ponad 3300 gimnazjalistów. Głosowano w nim na najciekawsze tytuły. Problemem czytelnictwa dziewcząt zajmowała się Anna Romanowska, zaś czytelnictwem specyficznego gatunku, jakim jest komiks, Grażyna Lewandowicz i Anna Krajewska.

Jednostkowe badania poziomu umiejętności czytania uczniów klas IV-VII w środowisku wiejskim prowadzili Tadeusz Guz i Anna Brzezińska, poziom rozumienia tekstów przez trzecioklasistów - zespół pod kierunkiem Elżbiety Putkiewicz, Stanisław Bortnowski analizował technikę czytania, a właściwie jej brak, i sygnalizował opóźnienia wynikające z braku doskonalenia tej umiejętności w skrajnych przypadkach na 5-6 lat.

Obok wielu prac przyczynkarskich, jednostkowych, jednorazowych, trzeba zwrócić uwagę na pracę pt. *Nastolatki i kultura w drugiej połowie lat 90* pod redakcją Anny Przeclawskiej i Leszka Rowickiego. Ta pozycja jest kontynuacją bogatego dorobku i myśli metodologicznej prof. Przeclawskiej. Czytelnictwo jest postrzegane jako element uczestniczenia w kulturze i edukacji kulturalnej. Także i w tej pracy obecność książki w życiu nastolatków V-VIII klas szkoły podstawowej analizowała Danuta Świerczyńska-Jelonek.

Na strukturę badań niewątpliwie miały wpływ także dwie reformy - administracyjna i oświaty. Ta pierwsza, zmieniając liczbę województw, uniemożliwiła porównywanie danych z dawnych województw sprzed reformy z obecnymi, natomiast reforma oświaty sprawiła, że silniej artykułowane powinno być pytanie o wiek dzieci i wiek młodzieży. Na użytek tego opracowania przyjęliśmy, że dzieci to uczniowie kończący szkołę podstawową, a młodzież to uczniowie kończący gimnazjum. Najbardziej dyskusyjny jest wiek 15-16 lat. Oficjalne statystyki bibliotek publicznych na 15 roku życia kończą pierwszy przedział wiekowy czytelników (następny to 16-19 lat), w ogólnopolskich badaniach czytelnictwa dorosłych badane są osoby powyżej 15 roku życia. Tak więc przy takich założeniach, w omawianej bibliografii zabrakło np. cennej pracy Grażyny Straus na temat czytelnictwa licealistów.

Wymieniane wcześniej charakterystyczne cechy rządzące czytelnictwem dzieci nie są niczym nowym, zostały sformułowane przez badaczy już dawno i mimo przełomu, jaki się dokonał w każdej z dziedzin życia - polityce, gospodarce, kulturze, technice - okazuje się, że prawidła psychologii rozwojowej pozostają niezmiennie i to one w większości warunkują czytelnictwo dzieci.

Bibliografia adnotowana

Andrzejewska Jadwiga: *Wskaźniki czytelnictwa uczniów w szkole*. "Biblioteka w szkole" 1991 nr 1 s. 2-9. Postulat wnikliwej analizy czytelnictwa każdego ucznia indywidualnie, odejście od średniej wypożyczeń. Prowadzenie rejestru aktywności czytelniczej (liczba książek, struktura wypożyczeń, przynależność do innej niż biblioteki szkolnej). Autorka proponuje podział uczniów-czytelników na 6 grup w zależności od liczby przeczytanych książek w ciągu roku szkolnego.

Bortnowski Stanisław: *Cz-cz-czy-taa-ni-e*. "Polonistyka" 1994 nr 9 s. 558-599. Podsumowanie rezultatów wieloletnich badań nad wymaganiami a efektami kształcenia wczesnoszkolnego.

Ponad 2700 uczniów klas I-VIII wypełniało test badający technikę czytania. Uczniowie czytający w normie w klasach I-III to 40,28% a w klasach IV-VIII - 25%. W klasach VIII aż 86,67% uczniów czytało poniżej normy. Autor postuluje "klasówki z czytania".

Dolata Roman, Putkiewicz Elżbieta i in.: *Jak czytają trzecioklasiści*. W: *Wokół biblioteki. Forum czytelnicze III. Kielce 16-19.06.1996*. Warszawa 1996 s.36-45.

Badano poziom czytania ze zrozumieniem u dzieci z trzech środowisk - dużego miasta, małego miasta i wsi. Była to część badań dotyczących osiągnięć szkolnych dzieci kończących III kl. szkoły podstawowej. Badania przeprowadzono w roku szkolnym 1994/95. Wykorzystano testy do czytania za zrozumieniem. Wyniki są generalnie słabe, najniższy poziom reprezentują dzieci wiejskie, największe znaczenie ma wykształcenie rodziców.

Franaszek Anna, Zasacka Zofia: *Miedzy zasada obowiazku a zasada przyjemnosci*. W: *Forum czytelnicze Książka-prasa-wideo. Materiały z konferencji 11.10.1994*. Warszawa 1995 s. 21-26.

W artykule omówiono zasady poznawania literatury w szkole, różnice między czytaniem z przymusu a czytaniem dla przyjemności. Miejsce szkoły w kształtowaniu kultury literackiej, dostarczaniu wiedzy oraz zestaw kryteriów oceny literatury.

Furtyk Joanna: *Miejsce książki w życiu dzieci i młodzieży. Zainteresowania czytelnicze*. "Poradnik bibliotekarza" 1996 nr 4 s. 5-9.

Artykuł prezentuje skrót pracy magisterskiej. Omówienie zainteresowań czytelnictwa dzieci z uwzględnieniem podziału na wiek i płeć. Typy preferowanych książek przez dzieci ze środowisk patologicznych.

Garczyńska Maria: *Zainteresowania i wybory lekturowe młodych ludzi w Polsce (raport z badań)*. W: *Czytelnictwo dzieci i młodzieży w Polsce i w Belgii. Materiały z kolokwium polsko-belgijskiego MBP Kraków, 24-26 VI 1991 r.* Kraków 1992 s. 35-54.

Badania przeprowadzono w 1991 r. w grupie 200 osób w wieku 9-20 lat w dużym i niewielkim mieście w woj. krakowskim. Celem badań było poznanie wzajemne oddziaływania różnych form przekazu i sytuacja książki w aktualnej rzeczywistości społecznej. Grupę podzielono na 6 podgrup wiekowych. Podano typy motywacji lekturowych ze względu na liczbę przeczytanych książek w ciągu roku, omówiono problem kupowania książek, księgozbiory domowe, gatunki chętnie czytane, motywy wyborów czytelniczych.

Grodzicka Małgorzata: *Badania zainteresowań czytelniczych dzieci w wieku 10-12 lat*. "Poradnik bibliotekarza" 1990 nr 11/12 s.11-12. toż: "Studia kieleckie" 1991 nr 1 s.41-54.

Badania prowadzone w 1988 r. przez WBP w Kielcach nad motywami wyborów czytelniczych dzieci. Zastosowano ankietę i wywiad metodą karten spiel. Badaniem objęto 10 placówek bibliotecznych, uzyskano 450 ankiet i 100 wywiadów. Badano motywy czytelnicze, stosunek do czytania, gusty czytelnicze.

Grodzicka Małgorzata: *Dziecko - czytelnik w środowisku wiejskim (wyniki sondażu)*. "Poradnik bibliotekarza" 1994 nr 1 s. 18-20.

Wyniki sondażu czytelnictwa dzieci i młodzieży do lat 15 w gminnych bibliotekach publicznych woj. kieleckiego. 59 bibliotek otrzymało do wypełnienia ankietę. Uzyskano dane z 40 placówek. Pytano o zbiory, zakup nowości, prenumeratę czasopism, prace z czytelnikiem. Stwierdzono, że dzieci wiejskie mają znacznie trudniejszą sytuację w dostępie do książki niż te z miasta.

Guz Tadeusz, Brzezińska Anna: *Poziom umiejętności czytania u uczniów klas IV-VIII w środowisku wiejskim*. "Polonistyka" 1991 nr 3 s.164-170.

Badano poziom umiejętności czytania u dzieci z klas IV-VIII. Przebadano łącznie 283 osoby z jednej szkoły. Badanie trwało w dn. 13-22 XIII 1988 r. Prowadzono je indywidualnie z każdym uczniem. Oceniano technikę czytania i rozumienie tekstu. Wyniki pozwoliły stwierdzić, że większość uczniów cechuje dobry poziom opanowania techniki czytania i rozumienia tekstu. Postulowano, aby w starszych klasach nie rezygnować z technik doskonalących czytanie.

Kępa Jolanta, Baziuk Katarzyna, Baziuk Michał: *Czytelnictwo dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych na tle zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej*. W: *Młody czytelnik w świecie książki, biblioteki i informacji*. Katowice 1996 s. 219-230.

Sondaż przeprowadzony wiosną 1995 r. wśród dzieci z trzech środowisk: z Kielc, Pińczowa i Brześcia. Korzystano z pomocy bibliotek szkolnych. Ankietą zawierającą 8 pytań objęto 104 osoby. Porównywano czytelnictwo w stosunku do innych form spędzania wolnego czasu, ustalono najchętniej czytane gatunki, wskazano przyczyny nieczytania.

Kołodziejska Jadwiga: *Czytelnictwo dzieci i młodzieży*. "Problemy opiekuńczo-wychowawcze" 1995 nr 6 s. 23-27.

Autorka zwraca uwagę na czytelnictwo jako ważny element kultury współczesnej. Nie można badać czytelnictwa bez uwzględnienia kontekstu społeczno-kulturowego, jak dostępność dóbr kultury, dostępności książki, księgozbiorów domowych i bibliotecznych. Zasięg książki wśród dzieci i młodzieży jest determinowany, zdaniem autorki, materialną kondycją oraz funkcjonującym systemem wartości w społeczeństwie. Nierówny dostęp do oświaty wpływa na powiększenie dystansu między różnymi grupami społecznymi.

Krajewska Anna: *Miłośnicy komiksów*. W: Krajewska Anna, Lewandowicz Grażyna: *Miłośnicy komiksów; Czytelnictwo komiksów w bibliotekach publicznych dla dzieci; Biblioteki dla dzieci w Polsce i we Francji*. Warszawa 1997 s. 5-24.

Wiosną 1995 r. przeprowadzono wywiady swobodne z członkami klubów komiksowych (32 osoby) i miłośnikami komiksów w bibliotekach publicznych (43 wypowiedzi). Pytano o mechanizmy powstawania i działalności klubów, o czytelnictwo komiksów na tle czytelnictwa innych książek.

Krajewska Maria: *Zainteresowania czytelnicze uczniów kl. IV-VIII szkoły podstawowej na podstawie badań ankietowych*. "Biblioteka w szkole" 1991 nr 2 s. 18-21.

Omówienie wyników ankiety czytelniczej w klasach IV-VIII jednej z warszawskich szkół przeprowadzonej w roku szkolnym 1986/87. Uczniom zadano 7 pytań dotyczących m.in. korzystania z biblioteki, ulubionego autora, ulubionej książki, księgozbioru domowego.

Lepczyńska Ewa: *Czytelnictwo uczniów szkół podstawowych w Kołobrzegu*. "Guliwer" 1999 nr 1 s. 45-47.

Analiza wykorzystania bibliotek publicznych przez uczniów szkół w Kołobrzegu przeprowadzona w 1998 r. Podaje liczbę uczniów korzystających z bibliotek w podziale na szkoły, częstotliwość odwiedzin, wypożyczenia literatury według gatunków oraz 12 najczęściej wypożyczanych tytułów.

Lewandowicz Grażyna: *Krótko o tym, co dzieci czytały w 1996 r.* "Guliwer" 1997 nr 1 s. 37-39.

Podsumowanie krótkich ankiet i wywiadów przeprowadzonych przez bibliotekarki pracujące w szkołach podstawowych i średnich w maju/czerwcu 1996 r. Omówienie, co dzieci czytają, stosunek do lektur szkolnych, korzystanie z bibliotek.

Lewandowicz Grażyna: *Dziecięcy odbiorca komiksu*. W: *Młody czytelnik w świecie książki, biblioteki i informacji*. Katowice 1996 s. 156-161.

Analiza wyborów miłośników komiksów, motywów sięgania po ten gatunek literacki, ulubieni bohaterowie komiksów.

Lewandowicz Grażyna: *Najpoczytniejsze książki dla dzieci w opinii bibliotekarzy*. "Poradnik bibliotekarza" 1991 nr 10 s. 6-7.

Omówienie spisów najpoczytniejszych książek w 29 bibliotekach publicznych i szkolnych. Wymieniono 249 nazwisk autorów, najpoczytniejsze są książki L. M. Montgomery, Z. Nienackiego, Krystyny Sielickiej. Zwrócono uwagę na poczytność komiksów.

Lewandowicz Grażyna: *Czytelnictwo komiksów w bibliotekach publicznych dla dzieci*. W: Krajewska Anna, Lewandowicz Grażyna: *Miłośnicy komiksów; Czytelnictwo komiksów w bibliotekach publicznych dla dzieci; Biblioteki dla dzieci w Polsce i we Francji*. Warszawa 1997 s. 25-41.

Omówienie części badań realizowanych w ramach tematu "Komiks i jego odbiorcy". Badania prowadzono w 11 warszawskich bibliotekach publicznych dla dzieci, ustalono ich ofertę tytułową w zakresie komiksów, częstotliwość wypożyczeń, poczytność wybranych tytułów.

Lewandowicz Grażyna: *Dlaczego nie czytają?* "Poradnik bibliotekarza" 1994 nr 1 s. 21-23.

Próba udzielenia odpowiedzi na pytanie o przyczyny nieczytania książek przez dzieci. Przywołano 10 praw czytelnika oraz omówiono takie przyczyny, jak: brak czasu, brak miejsca do czytania, niesprzyjający klimat psychologiczny w rodzinie, brak informacji o książkach, brak dostępu do książek.

Łopuszyńska-Ratyna Małgorzata: *Badania czytelnictwa*. "Biblioteka w szkole" 1998 nr 11/12 s. 40.

Badania przeprowadzono w maju 1998 r. w szkole podstawowej w Lublinie wśród uczniów klas V i VII, łącznie 125 osób. Omówiono częstotliwość wypożyczania książek z biblioteki, preferencje czytelnicze według płci i wieku, najczęstsze sposoby zaopatrywania się przez uczniów w książki.

Nastała Halina: *Czytelnictwo młodzieży w województwie gdańskim*. "Guliwer" 1994 nr 3 s. 37-40.

Badania przeprowadzone w 1991 r. zebrano ponad 2500 ankiet od uczniów z klas VII i 103 ankiety dotyczące funkcjonowania bibliotek szkolnych. Omówiono stosunek do książki, najpopularniejszych autorów i tytuły, ulubionych bohaterów, korzystanie biblioteki publicznej.

Romanowska Anna: *Co czytają dziewczęta?* "Guliwer" 1994 nr 6 s. 1-43.

Omówienie ankiety przeprowadzonej przez czasopismo "Filipinka" w 1994 r. wśród nastolatek. W ankiecie wzięło udział około 750 osób, ankieta nosiła tytuł "Książki mojego życia" a w rankingu bezapelacyjnie wygrał Mały książę, przed serią o Ani z Zielonego Wzgórza Montgomery i Jeźycjadą Musierowicz.

Ryzner-Feduniewicz Maria: *Jak polubić czytanie?* "Guliwer" 2001 nr 1 s. 68-70.

Omawia przyczyny niechęci do czytania i sposoby stosowane przez autorkę w jej bibliotece, wyrównujące braki u dzieci wynikające z zaniedbań szkolnych.

Schlender Grażyna: *Zainteresowania czytelnicze młodzieży (badania ankietowe)*. "Poradnik bibliotekarza" 1997 nr 4 s. 6-7.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród młodzieży 15-19 lat w 1996 r. w bibliotekach gminnych województwa kaliskiego. Otrzymano 284 ankiety. Omówiono preferencje czytelnicze dziewcząt i chłopców, zebrano uwagi dotyczące księgozbiorów bibliotek, z których korzystają respondenci.

Szocki Józef: *O kulturze czytelniczej uczniów szkół podstawowych*. "Poradnik bibliotekarza" 1994 nr 9 s. 3-6.; toż "Guliwer" 1994 nr 2 s. 51-54.

Autor analizuje sposoby zachowania się młodego czytelnika wobec utworu, odbiór dzieła literackiego, podaje za A. Kłoskowską typy lektur czytanych przez uczniów.

Ślubowska Lucyna: *Czytelnictwo dzieci w koszańskim*. "Guliwer" 1999 nr 1 s. 42-45.

Omówiono działalność bibliotek publicznych dla dzieci w woj. koszańskim, czytelnictwo dzieci do lat 15 zapisanych do placówek, najpopularniejsze tytuły wypożyczane z bibliotek.

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Co czytają dzieci na Mazowszu?* "Guliwer" 2000 nr 4 s. 64-74.

Wyniki czytelnictwa dzieci, zgromadzone za pomocą ankiet bądź wywiadów w 161 bibliotekach (98 publicznych i 63 szkolnych) na przełomie lat 1999/2000. Bibliotekarki pytano o książki najchętniej czytane przez dzieci w różnym wieku, o bestsellery i buble literackie. Interesowano się lekturami sprzyjającymi silnym emocjom i przeżyciom. Był to ostatni z serii artykułów poświęcony czytelnictwu dzieci na łamach "Guliwera".

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Co czytają polskie dzieci? Wybrane problemy czytelnictwa współczesnego młodego pokolenia*. W: *Almanach Polskiej Kultury Dziecięcej*. Hamburg 1996 s. 165-167.

Omówienie wybranych problemów czytelnictwa na tle ogólnej sytuacji kulturalnej. Podkreślenie emocji jako niezwykle istotnego motywu dobrowolnego sięgania po lekturę. Zainteresowania dzieci wyraźnie związane z wiekiem, płcią oraz poziomem wykształcenia rodziców. Przykłady konkretnych wyborów lekturowych. Wskazanie na istotną rolę rynku wydawniczego, którego szeroka oferta sprzyja powstawaniu i utrwalaniu pozytywnej postawy wobec książki i czytania.

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Co dzieci czytały w 1991 roku*. "Guliwer" 1992 nr 2 s. 46-49.

Pierwszy z cyklu artykułów omawiających czytelnictwo dzieci i młodzieży na łamach "Guliwera". Materiał opracowany na podstawie zwiadów w siedmiu bibliotekach, dane zbierane za pomocą ankiet, analizy kart czytelników, rozmów z dziećmi. Omówienie wyborów lekturowych w podziale na grupy wiekowe 6-9, 9-12 i 13-15 lat.

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Co dzieci czytały w 1994 roku*. "Guliwer" 1995 nr 1 s. 33-39.

Sondaż czytelniczy przeprowadzony w 58 bibliotekach publicznych i szkolnych oraz w 10 księgarniach. Podstawą opracowania była statystyka prowadzona w placówkach, analiza kart czytelniczych, obserwacja, rozmowy z dziećmi (ponad 30 rozmów). Omówienie najpoczytniejszych tytułów, popularnych autorów, uwagi dotyczące lektur szkolnych.

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Książka w życiu współczesnych nastolatków*. W: *Nastolatki i kultura w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych*. Warszawa 2000 s. 101-135.

Interesowano się czytaniem książek na tle czasu wolnego, powodami sięgania po literaturę, aktywnością i zainteresowaniami czytelniczymi oraz książkami szczególnie lubianymi przez młodych.

Jest to fragment badań zespołu naukowców z Wydziału Pedagogicznego UW pod kierunkiem prof. A. Przeclawskiej dotyczący sytuacji kulturalnej współczesnych nastolatków. Badaniami objęto uczniów szkół podstawowych z rejonu płockiego na przełomie lat 1996/97. Obecne badania mogą być porównane z podobnymi z lat 1962-65.

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Lektury młodych warszawiaków*. "Guliwer" 1997 nr 5 s. 44-50.

Sondaż czytelniczy przeprowadzony w 1996 r. w 49 bibliotekach warszawskich i 7 podmiejskich. Pytano o najpoczytniejsze tytuły i autorów, o bestsellery i buble, a także o czasopisma dostępne w bibliotekach i o poszukiwane przez dzieci książki.

Świerczyńska-Jelonek Danuta: *Wybrane problemy czytelnictwa dzieci*. "Problemy opiekuńczo-wychowawcze" 1995 nr 4 s. 11-15.

Krótkie omówienie zainteresowań czytelniczych dzieci w zależności od wieku i płci. Przyczyny niechęci do książek zwłaszcza lektur szkolnych, czytanie silnie wspomagane przez film i telewizję. Zwrócenie uwagi na rynek książki dla dzieci.

Umer Teresa: *Lektury dzieci i młodzieży*. "Problemy opiekuńczo-wychowawcze" 1995 nr 4 s. 16-18.

Autorka charakteryzuje zainteresowania czytelnicze dzieci w podziale na grupy wiekowe i płeć. Omawia społeczny zasięg książki - jej cenę, sytuację w bibliotekach i rodzinach.

Wawryków Maria, Wróbel Elżbieta: *Młodzież wybrała "bestsellery nastolatków"*. "Biblioteka w szkole" 2002 nr 5 s. 23.

Krótką informacją o wynikach plebiscytu na "bestsellery nastolatków". W głosowaniu wzięli udział uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych (6318 osób z 55 szkół) i gimnazjów (3340 osób z 19 szkół) z regionu krakowskiego. Każdy uczestnik mógł oddać głos na dwa najciekawsze, jego zdaniem, tytuły. Wśród uczniów szkół zwyciężył *Harry Potter J. Rowling* a wśród gimnazjalistów *Władca Pierścieni J.R.R. Tolkiena*.

Wąs Teresa: *"Superksiążka" - czyli jak dowiedzieć się co czyta młodzież?* "Guliwer" 1993 nr 4 s. 41-43.

Przedstawiono różne formy zbierania informacji o tym, co czytają dzieci - wypowiedzi pisemne, uczestnictwo w klubach książki, dyskusje, plebiscyty, konkursy.

Zarębska Gabriela: *Książka i czytelnictwo w środowisku młodzieży szkolnej*. "Problemy opiekuńczo-wychowawcze" 1995 nr 6 s. 27-31.

Relacja z badań Instytutu Kultury przeprowadzonych w latach 1993 i 1994 dotyczących poznania środowisk edukacji kulturalnej w małych miastach i na wsi. Udział wzięło 47 gmin z 10 województw. Scharakteryzowano aspiracje edukacyjne młodzieży, czytelnictwo tej grupy, częstotliwość kontaktów z biblioteką.

Badania czytelnictwa dzieci i młodzieży w latach 90. XX wieku / Grażyna Lewandowicz-Nosal// W: Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] / red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska. - Nr 3/2004 (54) marzec. - Czasopismo elektroniczne. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich KWE, 2004. - Tryb dostępu: <http://www.ebib.pl/2004/54/lewandowicz.php>. - Tyt. z pierwszego ekranu. - ISSN 1507-7187